

А. Лебедева, канд. пед. наук, асист.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ КОМПЕТЕНЦИЙ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

В статье рассмотрена важность проблемы формирования системы компетенций в процессе профессиональной подготовки будущих учителей. Исследовано, что современная подготовка учителя к профессиональной деятельности базируется на компетентно-ориентированном подходе, сформированы ключевых компетентностях.

Ключевые слова: компетенции, профессиональная подготовка, учителя.

Відомості про автора

Лебедева Алла Володимирівна – Україна, м.Київ. кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки факультету психології, Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Контактна інформація: +38044 521 35 13, e-mail: tanita_ivanovna@mail.ru

Лебедева Алла Владимировна – Украина, г. Киев, кандидат педагогических наук, ассистент кафедры педагогики факультета психологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Контактная информация: +38044 521 35 13, e-mail: tanita_ivanovna@mail.ru

Lebedeva Alla Volodymyrivna – Ukraine, Kyiv, Ph. D., Lecturer of Pedagogics Chair of Psychology Department of Kyiv National University named after Taras Shevchenko

Contact information: +38044 521 35 13, e-mail: tanita_ivanovna@mail.ru

УДК 378

Т. Люріна, канд. пед. наук, проф,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Мелітополь
Н. Молодиченко, канд. пед. наук, доц.
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Мелітополь
М. Коваленко, ст. викладач
Комунальний вищий навчальний заклад Київської обласної ради
"Богуславський гуманітарний коледж ім. І. С. Нечуя-Левицького", Богуслав

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті висвітлено питання формування комунікативної культури студентів педагогічних навчальних закладів як показника професіоналізму сучасного педагога. Комунікативна діяльність, як будь-яка інша, має певні мотиви, цілі і складається з низки комунікативних дій. Володіння комунікативними вміннями визначають рівень сформованості у педагогів комунікативної культури. Ефективність професійної діяльності майбутнього педагога значною мірою зумовлена не тільки здібностями людини, індивідуальними стійкими якостями особистості, рівнем сформованості професійних умінь та навичок, але й "суб'єкт-суб'єктивними" відносинами.

Ключові слова: культура, комунікативна культура, майбутні педагоги, професіоналізм, навчання, комунікативна компетенція.

Постановка проблеми. Сучасні вимоги, поставлені суспільством, державою потребують переосмислення професійної компетентності педагога. "Кожна країна зацікавлена в тому, щоб підготувати когорту таких учителів, які б не лише забезпечували кількісну реалізацію завдань обов'язкового навчання, а й підносили на значно вищий рівень освіченість і культуру її громадян. Саме з діяльності представників цього фаху розпочинається складний ланцюг основних взаємопов'язаних процесів, який схематично можна представити як: навчання і виховання дітей і молоді – якісна освіта – науковий і технічний прогрес – розвиток суспільства. і власне означений кінцевий результат значною мірою залежить від потенціалу першопоштовху: умінь, зусиль, здібностей та професіоналізму учителя" [6]. Стратегічні напрями перебудови вітчизняної освітньої системи відображено в державних документах: Законах України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Про позашкільну освіту", "Про професійно-технічну освіту", "Про вищу освіту", Національній доктрині розвитку освіти" Державній програмі "Вчитель", Концепції педагогічної освіти.

Вочевидь актуалізація проблеми підготовки сучасного педагога-професіонала зі сформованою комунікативною компетенцією, оскільки серед умов успішної його професійної діяльності є постійна комунікаційна взаємодія з колегами, учнями та їх батьками, громадськістю, порозуміння між ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій учених свідчить про посилення уваги науковців до проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів. Зокрема,

зазначену проблему досліджували А. Москаленко, І. Зязюн, О. Мороз та ін. ізні аспекти проблеми формування комунікативної культури привертають увагу багатьох науковців. Певний інтерес представляють роботи таких авторів як Н. Анікеєва, Ш. Амонашвілі, О. Бодальов, Ю. Гагін, В. Грехньов, В. Кан-Калік, Я. Коломінський, А. Петровський, Л. Петровська, В. Семиченко, М. Тутушкіна та ін., які досліджували культуру взаємостосунків учителя і школярів, характер педагогічної взаємодії в системі "вчитель-учень", засоби гуманізації навчального спілкування.

Цікавими для нас в контексті розв'язання проблеми формування комунікативної культури студентів педагогічних навчальних закладів до спілкування та педагогічної взаємодії є праці О. Вербицького, Г. Ковальова, О. Леонтьєва, В. Сухомлинського та ін.). Окремі аспекти взаємодії, спілкування та підготовки студентів до комунікативної діяльності знайшли своє відображення в таких напрямках: діяльнісний підхід до спілкування (А. Москаленко, Л. Савенкова, В.В. Рижов); формування стилю педагогічного спілкування (О. Андреев); формування особистісних якостей учителя як суб'єкта педагогічного спілкування (О. Бодальов, Я. Коломінський); розробка критеріїв оцінки комунікативної підготовки вчителя до педагогічної діяльності (Ю. Азаров, Н. Кузьміна); використання соціально-психологічного тренінгу під час навчання спілкування (Т. Яценко).

Мета статті полягає у висвітленні питання формування комунікативної культури майбутніх педагогів в умовах педагогічного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. У світовому просторі педагогічна професія належить до найбільш відповідальних [6]. Серед інших професійних умінь особливу значущість становлять комунікативні вміння, володіння якими визначають рівень сформованості у педагогів комунікативної культури, оскільки основним інструментом роботи педагога-професіонала виступає спілкування. Професіоналом ми вважаємо людину, яка "досягла високого вміння, мистецтва, майстерності в будь-якій галузі" [2]. Здійснити професійну підготовку фахівців-професіоналів, які б володіли творчим професійним мисленням і здатні забезпечувати високу якість освіти і культури, досить складно. На перешкоді стають об'єктивні і суб'єктивні фактори, "Держава, яка зацікавлена у суспільному прогресі постійно ставила і продовжує ставити доволі високі вимоги як загалом до загальноосвітньої школи, так і до представників педагогічних професій, вважаючи їх еталоном знань, моральних чеснот, зразком громадянської зрілості та поведінки. Все це накладає відбиток на стандартах і змісті педагогічної підготовки. Вони є широкомасштабними, методологічно і теоретично переважаними [6]. Суттєвим показником професіоналізму сучасного педагога є рівень його комунікативної культури.

Культура, як зміст і певна характеристика життєдіяльності людини та суспільства, багатогранна. Тому при розгляді її сутності, структури, специфіки можливі різні підходи. Наслідком багатомірності поняття культури є велика кількість її визначень сьогодні у науковій літературі їх налічується близько 500 варіантів) [4].

Основними визначеннями поняття культури можна назвати ті, що можуть слугувати теоретичною основою розв'язання завдань з формування комунікативної культури студента – майбутнього педагога, а саме:

- визначення комунікативної культури як важливої функції загальної культури, яка включає форми і способи спілкування, передачу інформації на основі традицій, досвіду, норм поведінки, що накопичений людьми, поколіннями, етносами, епохами та ін. Прихильниками цього підходу є В. Андрущенко, В. Омельченко, О. Салтовський та інші вчені;

- уявлення про комунікаційну культуру як специфічну діяльність людини через свідоме осмислення своїх дій та вчинків розглядають Ю. А. Жданов, М. С. Каган, Дж. Лалл, Д. Томпсон, Д. Чейні та інші автори;

- аксіологічне трактування культури, як системи матеріальних і духовних цінностей, створених людиною в процесі суспільно-історичної практики відображено у працях В. Андрущенка, М. Михальченка, В. Молодиченка, В. Огнев'юка, Т. Троїцької та інших філософів.

Аналіз наведених підходів дає підставу стверджувати, що комунікативна культура особистості відноситься до основних видів культури і надає можливість людині пізнавати себе та інших через головне джерело культури і спілкування. З позиції діяльнісного підходу спілкування може розглядатись у двох аспектах: як атрибут діяльності і як самостійний різновид суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Спілкування і комунікація як складові комунікативної діяльності становлять єдине утворення, інтегративне не тільки за формою його прояву, але й за природою психологічних механізмів, що забезпечують його. Якщо вести мову про формування комунікативної культури майбутніх педагогів у комунікативній діяльності учасників педагогічного процесу, то комунікатор, як зацікавлена особа, повинен створити умови для реалізації факторів "ефективної комунікації", використовуючи різноманітні засоби, щоб забезпечити партнерові статус суб'єкта [7]. Об'єктом комунікативної діяльності одного з

учасників спілкування є інша людина, а предметом – його внутрішній світ [3].

Комунікативна діяльність, як і будь-яка інша, має певні мотиви, цілі і складається з низки комунікативних дій [8]. Таке розуміння взаємозв'язку культури та діяльності дозволяє в контексті нашого дослідження розглядати взаємозв'язок комунікативної культури та комунікативної діяльності, певним чином, впливає на розвиток комунікативної культури особистості. У процесі своєї діяльності особистість удосконалює свою культуру, збагачує її цінностями, а також створює нові способи діяльності, які є показниками оволодіння культурою вищого рівня.

У сучасній філософській, соціологічній, психолого-педагогічній літературі, можливо, немає більш багатозначного поняття, аніж поняття "культура". Філософи епохи Відродження – Т. Мор, Ф. Бекон, Б. Спіноза – закріпили у суспільній свідомості цей термін як синонім розвитку будь-чого: наукового знання, правил поведінки, мовлення, етикету.

Пізніше слово "культура" стало використовуватися для характеристики освіченості, вихованості. На початку XX століття російський учений-педагог, філософ, публіцист С. І. Гессен у своїх працях визначає культуру як "синтез освіти, громадянства та цивілізованості індивіда" [1]. Поряд з цим, існує безліч інших визначень. Значне розповсюдження отримує у цей час діяльнісний підхід, у відповідності до якого культура становить специфічний спосіб діяльності людини. Ціннісний підхід дозволяє розглядати культуру як спосіб реалізації ідеально-ціннісної мети. Нині філософська наука виділяє також технологічний, системний, структурно-функціональний, семіотичний та інші підходи до розуміння сутності культури, що відображають ті чи інші її аспекти.

Серед цієї різноманітності підходів і трактовок нам найбільш близька думка сучасних вітчизняних науковців, філософів (В. П. Іванова, В. П. Козловського та ін.) про те, що культура "передбачає змістовний базис взаєморозуміння людей у суспільстві, міру і еталони дійсно людських форм спілкування і поведінки" [9]. Саме на це судження ми спиралися у ході теоретичного аналізу комунікативної культури як професійно-особистісного утворення.

Зазначимо, що сьогодні термін "культура" все частіше використовується вітчизняними і зарубіжними дослідниками як ступінь характеристики загального розвитку індивіда, як міра досконалості, досягнутої людиною у тій чи іншій галузі діяльності.

Саме ця думка дозволила вченим у дослідженні різних аспектів професійної діяльності використовувати терміни "інтелектуальна культура", "духовна культура", "емоційна культура", "комунікативна культура" та ін. Перш, ніж розкрити, що ми розуміємо під поняттям комунікативна культура сучасного педагога, слід з'ясуємо, що ж саме ми розуміємо під культурою комунікативною.

Психологи використовують термін "комунікація" (від англ. communicate – повідомляти, передавати), поперше, для характеристики структури ділових і міжособистісних зв'язків між людьми і, по-друге, для характеристики обміну будь-якою інформацією взагалі. Вони стверджують, що комунікація включає обмін уявленнями, ідеями, інтересами, настроєм, почуттями, установками і т.п. між людьми під час спільної діяльності" [5]. Сума набутих людиною знань, умінь, навичок спілкування, сформованих на кожному конкретному етапі її розвитку, і складає основи для формування комунікативної культури особистості.

Дослідження проблеми формування комунікативної культури визначають різні підходи до розкриття змісту та сутності цього феномена.

Велике значення для дослідження комунікативної культури майбутнього педагога має культурологічний підхід, оскільки він передбачає освоєння та створення цінностей, дозволяє визначити напрями формування комунікативної культури майбутніх педагогів, а також акцентує увагу на тих основних компонентах, які становлять сутність комунікативної культури.

Аналіз сучасних досліджень дає змогу визначити існування двох напрямів формування комунікативної культури

- професійна освіта молодої людини не може бути завершеною без сформованої культури мови, мистецтва мовлення, етики комунікативної поведінки, високих моральних якостей та гуманістичного світогляду;

- комунікативна культура передбачає наявність у кожного фахівця певних якостей і стратегій поведінки, які сприяють досягненню цілей у спілкуванні з іншими людьми: скласти позитивне враження про себе, продуктивно спілкуватися, орієнтуватися на успіх у професійній діяльності, прагнути до самореалізації в суспільних відносинах, адаптуватися до нових стосунків у трудовому колективі.

Утвердження гуманістичної парадигми сучасної системи вітчизняної освіти створює підґрунтя для того, щоб розглядати особистість не тільки як носій знань, практичних умінь, етичної норми і традицій, а й як носій індивідуальних властивостей, які самі здатні змінюватися.

Цей підхід дозволив нам з'ясувати, що комунікативна культура педагога – це динамічне особистісне утворення, яке концентрує в собі мистецтво мовлення і слухання, об'єктивного сприйняття і правильного розуміння, сприяє побудові гуманних взаємостосунків і досягненню ефективної взаємодії на основі спільних інтересів. Спираючись на сучасні дослідження у сфері спілкування, взаємостосунків і взаємодії суб'єктів і об'єктів, у структурі комунікативної культури педагога можна виділити такі складові:

- світоглядна складова: система поглядів, переконань, принципів, знань і цінностей, етичних і естетичних норм;

- мотиваційна складова: мотиви комунікативної поведінки, комунікативні установки, професійна спрямованість;

- власне комунікативна складова: комунікативні вміння і навички (вербальні, невербальні), культура і змістовність мовлення;

- емоційно-вольова складова: емпатія, тактовність, витримка, толерантність, почуття гумору;

- конструктивна складова: адекватне сприйняття і самооцінка, гнучкість, рефлексивні здібності, здатність прогнозувати розвиток взаємостосунків і взаємодії.

Комунікативна культура передбачає також високі моральні якості педагога, його ставлення до особистості, а не як засобу досягнення мети. Комунікативна культура сучасного педагога – складова частина його професійної культури. У той же час, комунікативна культура – поняття більш широке, оскільки характеризує активність індивіда також і поза сферою його професійних інтересів.

Висновки. Отже, вимоги культури передбачають культурологічну діяльність, в результаті якої відбуваються позитивні перетворення в різних сферах суспільства (соціальной, економічній, духовній), тобто створюються цінності культури. Майстерність у професії педагога тісно пов'язана з умінням досконало володіти засобами та техніками спілкування. У структурі спілку-

вання виокремлюємо зміст (комунікацію) і форму (взаємодію). Різновиди комунікативної діяльності:

- об'єктом комунікативної діяльності є інша людина як особистість;

- у процесі комунікативної діяльності кожна сторона виступає і як об'єкт, і як суб'єкт комунікативної діяльності;

- продукт комунікативної діяльності – образ іншої людини.

Комунікативна культура і компетентність, емпатія, толерантність є тими характеристиками, які потрібні кожному педагогу, щоб оптимально організувати власну професійну діяльність у середовищі школи та громади. Володіння комунікативними вміннями визначають рівень сформованості у педагогів комунікативної культури.

Ефективність професійної діяльності майбутнього педагога значною мірою зумовлена не тільки здібностями людини, індивідуальними стійкими якостями особистості, рівнем сформованості професійних умінь та навичок, але й "суб'єкт-суб'єктами" відносинами, які необхідні в даному виді діяльності. Подальшого наукового пошуку потребує питання розробки технології формування комунікативної культури педагогів у процесі самовиховання та підвищенні професійної майстерності.

Список використаних джерел

1. Гессен С. И. Основы педагогики: Введение в прикладную философию / С. И. Гессен – М.: Школа-Пресс, 1995. – 448 с.
2. Коломинский Я. Л. Психология общения / Я. Л. Коломинский. – М.: Знание, 1974. – 96 с.
3. Костюк Г. С. Исследования по проблеме обучения и развития / Г. С. Костюк // Сов. педагогика. – 1964. – № 5. – С. 148-151.
4. Культура. Идеология. Особистість: Методолого-світогляд. аналіз / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. – К.: Знання України, 2002. – 578 с.
5. Практическая психология для преподавателей / В. Л. Васильев, С. А. Волков и др. / Под ред. М. К. Тутушкиной. – М.: ИИД "Филинь", 1997. – 328 с.
6. Професійна підготовка сучасного учителя: проблеми і орієнтири [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eenu.edu.ua/uk/articles/profesiyna-pidgotovka-suchasnogo-uchitelya-problemi-i-orientiri>
7. Сагач Г. М. Мистецтво ділової комунікації: навчальний посібник / Г. М. Сагач. – К.: Київ. ін-т. банкірів банку "Україна", 1996. – 180 с.
8. Сухомлинский В. А. Потребность человека в человеке / В. А. Сухомлинский. – М.: Советская Россия, 1981. – 93 с.
9. Шепеленко Т. Л. Формування комунікативних умінь студентів економічного університету в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Т. Л. Шепеленко; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К 1999. – 19 с.

References

1. Gessen S. I. Osnovy pedagogiki: Vvedenie v prikladnuyu filosofiyu / S. I. Gessen – M.: Shkola-Prese, 1995. – 448 s.
2. Kolominskiy Ya. L. Psihologiya obscheniya / Ya. L. Kolominskiy. – M.: Znanie, 1974. – 96 s.
3. Kostyuk G. S. Issledovaniya po probleme obucheniya i razvitiya / G. S. Kostyuk // Sov. pedagogika. – 1964. – # 5. – S. 148-151.
4. Kultura. Ideologiya. Osobistist: Metodologo-svltoglyad. anallz / V. Andruschenko, L. Guberskiy, M. Mihalchenko. – K.: Znannya UkraYini, 2002. – 578 s.
5. Prakticheskaya psihologiya dlya prepodavateley / V. L. Vasilev, S. A. Volkov i dr. / Pod red. M. K. Tutushkinoy. – M.: IID "Filin", 1997. – 328 s.
6. Profesiynna pidgotovka suchasnogo uchitelya: problemi i oriEntiri [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://eenu.edu.ua/uk/articles/profesiynna-pidgotovka-suchasnogo-uchitelya-problemi-i-orientiri>
7. Sagach G. M. Mistetstvo dllovoYi komunlkatsiyi: navchalniy poslbnik / G. M. Sagach. – K.: KiYiv. In-t. bankirlrv banku "UkraiYina", 1996. – 180 s.
8. Suhomlinskiy V. A. Potrebnost cheloveka v cheloveke / V. A. Suhomlinskiy. – M.: Sovetskaya Rossiya, 1981. – 93 s.
9. Shepelenko T. L. Formuvannya komunikativnih umln studentiv ekonomlchnogo unlvrsitetu v protseli vivchennya psihologo-pedagoglchnih distsipln: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / T. L. Shepelenko; Institut pedagoglki i psihologlYi profesiynnoYi osvlti APN UkraYini. – K 1999. – 19 s.

Надійшла до редколегії 06.10.15

T. Lyurina, Ph. D., Professor
Melitopol State Pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky, Melitopol, Ukraine
N. Molodychenko, Ph.D., Associate Professor
Melitopol State Pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky, Melitopol, Ukraine
M. Kovalenko, Senior Lecturer
Communal higher educational institution of Kyiv regional council
"Bohuslav humanitarian college named after NechuyLevytsky", Bohuslav, Ukraine

FORMING CULTURE OF COMMUNICATION FUTURE TEACHERS

The article highlights the issue of communicative culture of students of pedagogical schools as an indicator of the professionalism of the modern teacher. Communicative activity like any other, has certain motives, purposes and consists of a series of communicative action. Characteristics communicative skills determine the level of formation of communicative culture of teachers. The effectiveness of future teacher professional activity is largely due not only human abilities, persistent individual personality, level of formation of professional abilities and skills, but also "subject-subject" relations.

Keywords: culture, communicative culture, future teachers, professionalism, training, communicative competence.

Т. Люрина, канд. пед. наук, проф.
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Мелітополь, Україна
Н. Молодиченко, канд. пед. наук, доц.
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Мелітополь, Україна
М. Коваленко, ст. препод.
Коммунальное высшее учебное заведение Киевского областного совета
"Богуславский гуманитарный колледж им. И. С. Нечуя-Левицкого", Богуслав, Украина

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

В статье освещены вопросы формирования коммуникативной культуры студентов педагогических учебных заведений как показателя профессионализма современного педагога. Коммуникативная деятельность, как любая другая, имеет определенные мотивы, цели и состоит из ряда коммуникативных действий. Знание коммуникативными умениями определяют уровень сформированности у педагогов коммуникативной культуры. Эффективность профессиональной деятельности будущего педагога в значительной мере обусловлена не только способностями человека, индивидуальными устойчивыми качествами личности, уровнем сформированности профессиональных умений и навыков, но и "субъект-субъектным" отношениями.

Ключевые слова: культура, коммуникативная культура, будущие педагоги, профессионализм, обучение, коммуникативная компетенция.

Відомості про авторів:

Люрина Таніта Іванівна – Україна, Мелітополь, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки початкової освіти Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького ;

Контактна інформація: E-mail: tanita_ivanovna@mail.ru

Молодиченко Наталія Алімджанівна – Україна, Мелітополь, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач секції іноземних мов кафедри педагогіки початкової освіти Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Контактна інформація: E-mail: tanita_ivanovna@mail.ru

Коваленко Марина Вікторівна – Україна, Богуслав, старший викладач Комуніальний вищий навчальний заклад Київської Обласної Ради "Богуславський гуманітарний коледж ім. І. С. Нечуя-Левицького".

Контактна інформація: (04561) 4-28-86

Люрина Танита Ивановна – Украина, Мелитополь, кандидат педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики начального образования Учебно-научного института социально-педагогического и художественного образования Мелитопольского государственного педагогического университета имени Богдана Хмельницкого

Контактная информация: E-mail: tanita_ivanovna@mail.ru

Молодиченко Наталія Алімджанівна – Украина, Мелитополь, кандидат педагогических наук, доцент, заведующая секцией иностранных языков кафедры педагогики начального образования Учебно-научного института социально-педагогического и художественного образования Мелитопольского государственного педагогического университета имени Богдана Хмельницкого

Контактная информация: E-mail: tanita_ivanovna@mail.ru

Коваленко Марина Викторовна – Украина, Богуслав, старший преподаватель Коммунальное высшее учебное заведение Киевского областного совета "Богуславский гуманитарный колледж им. И. С. Нечуя-Левицкого", Богуслав, Украина

Контактная информация: (04561) 4-28-86

Lyurina Tanita Ivanivna – Ukraine, Melitopol, Ph.D., professor, head of department of primary education pedagogy Educational and Research Institute of Social and art education pedahohichnoyita Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky

Contact information: e-mail: tanita_ivanovna@mail.ru

Molodychenko Natalia Alimdzhanivna – Ukraine, Melitopol, Ph.D., Associate Professor, Head of the Section of Foreign Languages Department of Pedagogy of primary education Educational Research Institute socio-educational and artistic education Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky

Contact information: E-mail: tanita_ivanovna@mail.ru

Kovalenko Marina Victorivna – Ukraine, Bohuslav, Senior Lecturer, Communal higher educational institution of Kyiv regional council "Bohuslav humanitarian college named after NechuyLevytsky"

Contact information: (04561) 4-28-86